

Da Boddumpræsten fik tærsk!

Af Gunnar Kjær Mortensen

Følgende handler om præstegårdens indretning og om hvilke dramatiske følger et præsteskitte kunne få i 1690.

Boddum Præstegård
Facade mod have, da bygningen havde stråtag (før 1962)

Når man i dag kører forbi Boddum præstegård, ser man bag den åbne gårdsplads en rødstens længe med tegltag, og den er mod syd sammenbygget med en garage med fladt tag, hvilket havde passet bedre til et parcelhus - og ikke til præstegården i Boddum. På vejens modsatte side ligger præstegårdens avlsbygninger med forpagterbolig, opført o. 1935.

Selve præstegårdens hovedbygning var indtil 1962 forsynet med 4 skorstene og stråtag, som ind mod haven var prydet med to små halvrunde kviste; men vi skal skruetiden tilbage til før 1935 for at få et indtryk af den komplette præstegård bestående af 4 store længer og et par mindre fritliggende bygninger.

Som det ses af fig. 1 dannede præstens bolig anlæggets østfløj, og dette er i hovedtræk samme placering som i dag trods gentagne ombygninger inde og ude. Sammenhængende med præstens bolig lå mod syd forpagterboligen, og mod vest lå en lang, smal fløj indeholdende hestestald, karlekammer og stalde for fedekvæg og malkekøer. Mod nord afsluttedes gårdkomplekset med en stor ladebygning, som var bredere og højere end de øvrige bygninger og indrettet med korngulv og køregang helt igennem i den langsideside, som vendte ind mod gårdspladsen. Adgangen til gårdspladsen var ad en indkørselsvej norden om laden og ind i gårdspladsen mellem stuehus og lade. Som det ses af fig. 1 gik vejen mellem byen og kirken væsentligt længere mod vest og slog et slag uden om præstegården, omtrent hvor nu forpagtergården er beliggende. Til præstegården

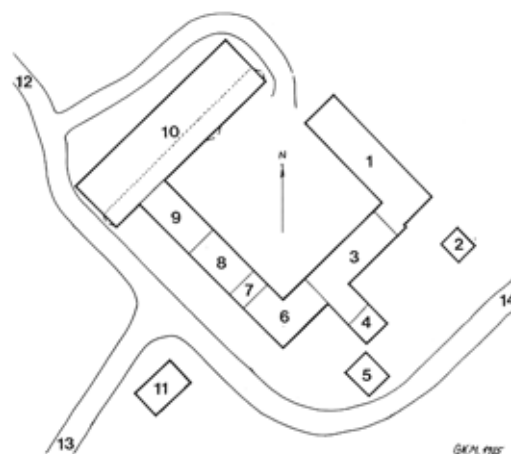

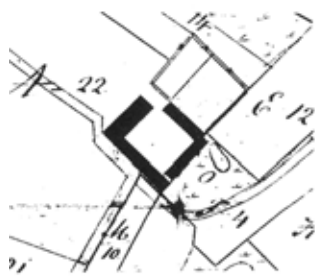
Fig. 1 Boddum præstegård omkring 1920 - 30

1. stuehus - 2. præstens hønsehus - 3. forpagterbolig - 4. forpagterens hønsehus - 5. smedie - 6. hestestald - 7. karlekammer - 8. fedekvæg - 9. malkekvæg - 10. lade - 11. svinestald - 12. vej til kirken - 13. vej til Ydby - 14. vej til byen.

hørte desuden et par fritliggende bygninger indeholdende svinestald, smedje, hønsehus m.v.

Der findes en del ældre kort på matrikelarkivet i København, som bekræfter, at præstegården har haft denne firlængede form et godt stykke tilbage i tiden. Dette kan ses af ældre matrikelkort fra 1935, 1868, 1862 og 1814 samt et udskiftningskort fra 1793. Disse kort viser dog kun bygningernes omtrentlige omrids, men fortæller derimod intet om den enkelte bygnings funktion.

Vil man imidlertid gå mere i dybden, kan man ty til de gamle brandtaksationsprotokoller fra Branddirektoratet for landbygninger i Thisted amt 1800-1873, hvor der i året 1800 fremgår følgende om præstegården i Boddum ved taksation til nytegning af forsikring:

Matrikelkort april 1862

Matrikelkort september 1867

Anno 1800 den 9de December er af undertegnede Branddirektør og Taxationsmændene Sognefogden Mouritz Salmonsens af Villerup og Tømmermand Christen Poulsen af Grurup foretaget følgende Taxation til Brandforsikring:

Boddum Bye og Sogn

Præstegaarden, Eies og bebos af Velærværdighed Hr. Deichmann

- a) Stuehuset bestaar 17 Fag 11½ Allen dyb, deels Eeg og deels Fyrreundertømmer, Fyrre overtømmer, muurede vægge og Straaetag, indrettet til 4 Stuer og 5 Kamre, med Kjøkken og Brøggers. I Stuerne og Camrene er Fiell Gulv, Loft, Vinduer og Døre samt 2 Vindovne og 6 Bielægger, og Brøgerset en Indmuuret Kobberkiedel paa 1½ tønne og en Jern Gryde paa ¼ tønne. Tvende Skorstene af Brent Steen 850 Rd.
- b) Det søndre Huus 22 Fag, 10 Allen Dyb, Fyrre under- og overtømmer, Klinede Vægge og Straaetag, indrettet til 2 stuer, Brøggers, Rullestue, Giæstestald og Material Huus. Skorsten og Bageovn af Brent Steen 440 Rd.
- c) Det vestre Huus 32 Fag, 10 Alen dyb, Fyrre under- og over Tømmer, klinede Vægge og Straaetag indrettet til Stald, Fæhus og Faaresti 960 Rd.
- d) Det nordre Huus 20 Fag, 17½ Allen dyb, fyrre under og overtømmer, klinede vægge og Straaetag, indrettet til Loe og Lade 800Rd.
- e) Det søndre nordre Huus, 7 Fag, 8 Allen dyb, Fyrre under- og overtømmer, Deels Muurede og deels klinede Vægge og Straaetag, indrettet til Skole og Vognhuus. I skolen er Fiellegulv, Vinduer og Dørre og Loft over hele Huuset. Skorsten af Brent Steen

Forsvarlig mod Ildsfare og ey tilforn forsikkret. De Anordnede Brand Redskaber blev foreviist.

Rørby
Branddirektør

M. Salmonsens

C. Poulsen

Man ser her under pkt. e noget interessant: Boddum skole var beliggende i præstegården som en lille tilbygning til laden ind mod gårdspladsen. Skolerummet var indrettet med loft og trægulv samt forsynet med opvarmning, idet der i denne fløj fandtes skorsten.

En anden kilde oplyser, at der i 1690 tillige var saltkælder under noget af stuehuset med udvendig dørafgang fra gårdspladsen.

Ifølge Chr. V's matrikel 1688 fandtes der i Boddum 34 gårde, 7 huse, en præstegård og en vejrmølle. Nærmere fremgår det af nogle ekstraskatteregnskaber fra 1686 og 1688, at der i præstegården foruden præstens hustru var 3 børn og 3 tjenestefolk samt en besætning på 4 hopper, 2 plage, 4 køer, 3 stude, 4 ungdreager, 5 får og 2 svin. Endvidere svarede der afgift af 3 ildsteder.

I Ålborg stifts bispearkiv er bevaret beretningen om en dramatisk begivenhed, som udspandt sig i Boddum præstegård den 14. august 1690, da Christen Christensen Friis var præst i Boddum, Ydby og Hurup. Desuden var han provst i Refs herred. Til stede i præstegården var foruden præstens familie en præsteenke på aftægt, forhen gift med Boddumpræsten Claus Christensen Morsing (død 1652), med hvem hun havde 2 sønner, Peder og Frands Clausen. I præstegården befandt sig desuden ammen Margrethe Madsdatter, tjenestekarlene Niels Hansen og Povel Nielsen og tjenestepigen Anne Pedersdatter.

Det var aften, og præsten var en tur i laden, da 2 ryttere, Peder og Frands Clausen kom ridende ind i præstegården og strøg frem forbi stuehusfacaden, idet de råbte: "Kom herud din skælm og din tyv!" Da ingen tilsyneladende reagerede, steg Peder Clausen af hesten, som Frands Clausen derpå holdt. Peder Clausen gik hen til storstuedøren og ville ind, men i mellemtiden havde præstens datter, Margrethe Friis, resolut sat krog på døren indvendigt fra, således at Peder Clausen kun kunne ruske i døren uden at få den op. Herover blev han så arrig, at han råbte: "Luk op din skælm og din tyv." Peder Clausens moder, som havde hørt sønnens råben, ilede nu ud for at tale ham til fornuft, og hun fik trukket ham med hen til saltkælder døren og umiddelbart tydede det på, at hun havde fået sønnen talt til ro. Under dette befandt præsten Christen Friis sig i laden, og da han hørte postyret ilede han ud på gårdspladsen

med kurs mod stuehuset og i skyndingen bærende en fork, som han undervejs smed fra sig. Så snart Peder Clausen fik øje på præsten, rev han sig løs fra sin moder og løb hen til præsten, greb med den ene hånd fat i dennes hår, medens han med den anden hånd begyndte at slå løs på præsten. Denne værgede imidlertid for sig, men under dette var Frands Clausen kommet til, og han slog bagfra hænderne om livet på præsten og fastholdt ham ved at gribe fat i hans seler. I mellemtiden havde Peder Clausen mistet grebet i præstens hår, men nu da broderen var kommet til hjælp, greb han atter fat i præstens hår med den ene hånd og lod slagene hagle ned over præsten med den anden hånd. Hr. Christen rev og sled for at slippe løs og slog fra sig af al magt, og herunder lykkedes det at ramme Peder Clausen, så denne faldt omkuld. Peder Clausen kom atter på benene, nu optændt af et ubændigt raseri, og medens broderen stadig havde et solidt tag i præstens seler, slog Peder Clausen løs på præsten, rykkede ham i håret og fik fat i hans ene tommelfinger, hvorpå det lykkedes ham at give præsten nogle slag i maven. Hr. Christen krummede sig i smerte forover, hvorved Frands Clausen mistede grebet om præsten.

Tumulterne på gårdspladsen gik imidlertid ikke stille af, og snart kom præstegårdens to tjenestekarle løbende for at komme deres husbond til hjælp, og da Frands Clausen så dette, greb han advarende Broderen i armen og råbte: ”Kom - nu er det høje tid”, hvorpå de hastigt drog bort.

Hr. Christen blev nu af de tililende hjulpet på benene. Hans tøj sad i vild uorden, hans seler var ødelagt, hans nathue lå på stenbroen, og hans ene tommelfinger værkede fælt, men heldigvis var den ikke brækket. Da han atter havde fået vejret så meget, at han kunne tale, formanede han alle de tilstedeværende, at de nøje huskede på, hvorledes han var blevet ilde behandlet i hans egen gård, samt hvad der var blevet sagt.

Sagen bragtes for retten ved Hassing-Refs Herredsting den 11. september 1690, men kun Frands Clausen var til stede, hvorimod Peder Clausen siden udåden var sporløst forsvundet fra egnen uden at nogen havde noget kendskab til, hvor han var taget hen. Retten udstedte arrestordre på Peder Clausen, og Frands Clausen anmodede om at forblive på fri fod mod at stille kaution bestående af 2 obligationer på henholdsvis 44 og 28 Rigsdaler, en tønne

landgilde i en fæstegård i Jestrup, Lyngs Sogn, som fæstebonden Jens Nielsen beboede, samt yderligere betale en årlig kornydelse.

Hans Majestæts herredsfoged Villads Povelsen samt domsmændene Ubbe Christensen i Koldby og Jens Knudsen i Gammelbygaard fandt efter forhandling med Christen Friises fuldmægtig ikke kautionen for tilstrækkelig og pålagde Frands Clausen arrest hos Thomas Andersen i Hurup i Vestergaard samt at han skulle forblive dér i arrest.

Hvorledes denne sag endte, fortaber sig i det uvisse, idet der ikke findes noget referat fra sagens eventuelle genoptagelse.

Hvis man funderer over, hvad der kunne være årsagen til overfaldet, så står dette intetsteds nævnt, men et rimeligt gæt kunne være, at sognepræsten Christen Friis bestyrede et pengebeløb for aftægtsenken, hvorimod hendes to sønner kan have ment at have et krav på dele af disse midler som arv.

Der er nu henrunden næsten 300 år siden førnævnte dramatiske begivenheder, og da Boddum i år har fået en ny præst, kan der være grund til at berolige med, at det så vidt vides er den eneste gang at boddumpræsten har fået en så ilde medfart.

Kilder:

Chr. V matrikel 1688, Rentekammeret, Rigsarkivet.
Kop- og kvægskat 1686, Amtsregnskaber, Rigsarkivet.
Kop- og ildstedsskat 1688, Amtsregnskaber, Rigsarkivet.
”Udtog af Hassing Refs Herreds Tingbog angaaende en Sag imellem Hr. Christen Friis i Boddum og hans Formands Sønner, som Voldeligen hafde overfaldet hannem den 28. august 1690.” Beroende i Ålborg bispearkiv, Landsarkivet i Viborg.
Branddirektoratet for landbygninger, Thisted amt 1800-1872, Taksationsprotokol for Refs herred 1800-1820, Landsarkivet i Viborg.
Udskiftningskort 1793 og ældste matrikelkort 1814 for Boddum, Matrikelarkivet, København.

Matrikelkort over præstegårdens jordtilligende, dat. april 1862, sept. 1867 og marts 1935.

Boddum sognekalds arkiv, Boddum præstegård.
Mundtlige overleveringer fra ældre beboere på Boddum.

Kilde: Sydthy Årbog 1985, side 18-22.